

NVEs vedtak

Nedlegging av damanlegg Holnippeldammen

Nittedal kommune i Akershus fylke

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver Nedre Romerike Vannverk AS
Referanse 201705706-29
Dato 24.04.2019
Ansvarlig Gry Berg
Saksbehandler Arnljot Einride Strømseng

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9

7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 14-18

8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B

6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Innhold

Dampakke Romerike	2
Sammendrag	4
Søknad	5
Høring og distriktsbehandling	8
NVEs vurdering – dampakke Romerike.....	15
NVEs vurdering – dammer Holnippeldammen	19
NVEs konklusjon og vassdragskonsesjon.....	23
Forholdet til annet lovverk for Holnippeldammen.....	25
Vedlegg	26

Dampakke Romerike

Nedre Romerike Vannverk AS (NRV) har søkt om tillatelse til å legge ned 10 damanlegg med totalt 14 dammer i Fet, Sørum, Skedsmo, Lørenskog, Rælingen og Nittedal kommuner i Akershus. Magasinene har tidligere vært en del av drikkevannsforsyningen på Romerike, men inngår ikke lenger i drikkevannsproduksjonen.

NVE har hatt en felles behandling av søknadene om nedlegging av dammene. Dokumentnummeret for de 10 vedtakene er angitt i tabellen under. I disse dokumentene er sakene referert til under fellesnavnet dampakke Romerike eller nedleggingspakken.

Damanlegg	Kommune	Dok.-nummer
Høldippeldalen (hoveddam og sperredam)	Nittedal	201705706-29
Lunderås	Sørum	201705721-20
Bæreggtjern	Sørum	201705718-17
Sennerud	Sørum	201705725-20
Abbotjern	Fet, Sørum	201705701-25
Tientjern	Fet	201705703-27
Åmodtdammen (hoveddam og to sperredammer)	Rælingen, Lørenskog	201705716-39
Ramstadsjøen (hoveddam og sperredam)	Rælingen	201705713-26
Østbyputten	Lørenskog	201705704-26
Lundertjern	Skedsmo	201705724-21

En samlet behandling av sakene er valgt for å gjøre det enklere for NVE å vurdere samlet belastning av de konsesjonssøkte tiltakene og gi en mer helhetlig oversikt over fordeler og ulemper for allmenne interesser. En felles høringsutsendelse av sakene gjør det også lettere for høringsparter å vurdere sakene opp mot hverandre og gi mer grundige innspill på samlet belastning.

Under behandling av søknadene i dampakke Romerike har NVE vurdert hver enkelt sak for seg og vurdert sumvirkningene av nedleggingene der hvor vi har funnet dette relevant.

Relevant lovverk

Søknaden er behandlet etter § 41 i vannressursloven som gir adgang til å legge ned vassdragsanlegg. Hvis nedlegging kan føre til påtakelig skade eller ulempe for allmenne interesser, kreves konsesjon etter § 8. § 41 sier at søknad om nedlegging skal innvilges om ikke særlige grunner taler imot, som i stor grad gir dameier en rett til å legge ned vassdragsanlegget. I forarbeidene til vannressursloven står det om særlige grunner til å nekte nedlegging:

«I praksis vil det ikke være aktuelt å nekte konsesjon til nedlegging i andre sammenhenger enn i forbindelse med overføring av anlegget etter § 42, eller hvis anlegget blir fredet etter kulturminnevern, eventuelt som en del av et biotopvern etablert etter naturvernloven.»

Ut i fra den informasjonen NVE besitter er det ingen av damanleggene eller vannene som er fredet etter kulturminneloven eller som inngår som en del av et biotopvern.

Med bakgrunn i vannressursloven § 41 gir NVE tillatelse til nedlegging for alle de omsøkte damanleggene listet i tabellen ovenfor. Det framgår av NVEs vilkår hvordan nedleggingene skal gjennomføres. Se NVEs vedtak tilknyttet sakene for mer informasjon.

Flere av kommunene har stilt seg positive til å ta over ansvaret for noen av dammene (i sin kommune). Det er per i dag ikke gjort noen bindende avtaler. Dette er et spørsmål som må avklares mellom NRV og de kommunene det gjelder, og har ikke vært tema i NVEs behandling av dampakke Romerike.

NVE stiller seg positive til eventuelle overtakelser etter § 42. Hvis et eller flere av damanleggene ønskes overdratt til en kommune må dette meldes til NVE innen 15 dager fra en avtale mellom NRV og kommunen er underskrevet, jf. § 2-9 i dam sikkerhetsforskriften.

Vi minner om at ved en rehabilitering av dam hvor vannstanden påvirkes må det sendes søknad om midlertidig tillatelse til dette i god tid før arbeidet settes i gang.

Sammendrag

Nedre Romerike vannverk (NRV) søker om konsesjon til å legge ned damanlegg Holnippeldammen som består av en hoveddam og en sperredam. Dammene er tidligere en del av reservevannforsyningen til Nedre Romerike Vannverk AS (NRV). NRV overdro alle dammer som inngikk i produksjonen til Nedre Romerike Vannverk IKS pr 1. januar 2008. Holnippeldammen i Høldippeldalen er i dag dermed overflødig som drikkevanns- og reservevannkilde.

Dammene ligger i Nittedal kommune, og er en del av vannforekomsten 002-3517-R Ørfiskesystemet med bekker. En platedam (Høldippeldalen hoveddam) og en hvelvdam (Høldippeldalen sperredam) demmer opp hver sin dal og danner vannet som på folkemunne omtales som «Holnippelen». Hoveddammen og sperredammen som NRV har søkt om konsesjon til å legge ned er i konsekvensklasse 4. En eventuell nedleggelse av dammene vil føre til en senkning av vannstanden i Holnippeldammen med ca. 20 m, og vannets areal reduseres fra 0,057 km² til å bli en bekk.

Nittedal kommune mener de to dammene bør opprettholdes og stiller seg positive til å overta ansvaret. Kommune skriver at Holnippeldammen har stor verdi for friluftslivet. **Fylkesmannen i Oslo og Akershus** uttaler at nedleggelse av dammene vil få store negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet i dammen. Nedleggelse av dammene vil gi avrenning og forringelse av vannkvaliteten i vannforekomsten. **Akershus fylkeskommune** skriver at nedleggingen mest sannsynlig ikke vil ha stor effekt på rekrutteringen av ørret i vassdraget utover denne dammen. **Nedre Romerike brann- og redningsvesen** skriver at nedleggingene av dammer på Nedre Romerike vil gå ut over deres beredskap ved skogbrann. **Oslo og Omland Friluftsråd (OOF)** fraråder å legge ned dammene i Holnippeldammen fordi vannet har stor verdi både for friluftsliv og naturmangfold. De mener at det å rive dammene i Holnippeldammen er i strid med Markaloven.

De største negative konsekvensene ved tiltaket vil være tørlegging av hele Holnippeldammen og anleggsarbeid i et attraktivt tur- og friluftsområde. Dammen ligger i et viktig friluftsområdet i Nittedal ved tettstedet Rotnes, og er mye brukt av lokalbefolkningen. Resultatet av nedleggelsen av dammen er at friluftsliv knyttet til vannspeilet, som bading og fiske, vil bli helt borte. Vannets funksjon som biotop for dyr og insekter blir også helt borte som følge av nedleggingen. Tiltaket vil også medføre negative konsekvenser for landskapet rundt Holnippeldammen i perioden frem til ny vegetasjon utvikles. I henhold til vannressursloven § 41 skal nedleggelse innvilges om ikke særlige grunner taler imot. Med bakgrunn i den informasjonen NVE besitter foreligger det ingen særlige grunner for å avslå søknaden fra NRV i henhold til vannressursloven § 41 og 42.

§ 41 i vannressursloven sier at konsesjon til nedlegging skal gis så fremt ikke særlige grunner taler imot. I denne saken har ikke NVE funnet særlige grunner som taler imot nedlegging av damanlegg Holnippeldammen. NVE gir Nedre Romerike Vannverk AS tillatelse etter vannressursloven §§ 8 og 41 til å legge ned damanlegg Holnippeldammen. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår. NVE minner om at Nittedal kommune har anledning til å overta damanlegg Holnippeldammen, i henhold til vannressursloven § 42.

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Nedre Romerike Vannverk AS, datert 11.12.2017:

«Nedre Romerike Vannverk AS ønsker å legge ned dammene 3021 Høldippeldalen hoveddam og 2941 Høldippeldalen sperredam vest i Nittedal kommune i Akershus, og søker herved om følgende tillatelser:

I. Etter vannressursloven, jf. §§ 8 og 41, om tillatelse til:

- *Å legge ned følgende dammer*
 - *Høldippeldalen hoveddam*
 - *Høldippeldalen sperredam*

Nødvendige opplysninger om nedleggingsplanene fremgår av vedlagt utredning»

Nedlegging av damanlegg Holnippeldammen - hoveddata

TILSIG

Nedbørfelt	km ²	1,9
Spesifikk avrenning	l/(s·km ²)	29,3
Middelvannføring	l/s	55,7

DAGENS MAGASIN

Overflateareal	km ²	0,057
HRV	moh.	266,02
LRV	moh.	-

NYTT MAGASIN

Overflateareal	km ²	Magasinet erstattes trolig med bekk
Endring i vannstand	m	ca. - 20

Om søker og begrunnelse for nedlegging

Nedre Romerike Vannverk AS (NRV) (org nr. 992110996) er søker. De søker om nedlegging av damanlegg Holnippeldammen (klasse 4). Nedre Romerike Vannverk AS (NRV) ble stiftet i 1971 som et interkommunalt selskap eid av Fet, Lørenskog, Rælingen, Skedsmo, Sørums og Nittedal kommuner. Da IKS'et ble opprettet i 2008 ble alle dammer som inngikk i drikkevannsproduksjonen overdratt. Dammene som ikke inngikk i drikkevannsproduksjonen forble i NRV AS' eie. NRV AS er ikke involvert i driften av NRV IKS.

NRV AS er besluttet nedlagt, derfor må dammene selskapet eier legges ned eller overtas av andre. Vertskommunen for Holnippeldammen har bedt om at dammene rehabiliteres til forskriftsmessig stand i det tilfelle at kommunene skal overta. Avtalen mellom NRV AS og kommunene er, at hvis NVE gir tillatelse til nedlegging, da vil NRV AS dekke kostnader tilsvarende det som er billigst av å rive eller å rehabilitere damanlegget. Kommunene må da selv rehabilitere dammen, hvis de ønsker å opprettholde vannspeilet. I det tilfellet at NVE sier nei til nedlegging vil NRV AS stå for rehabiliteringen og etterpå tilby dammen til vertskommunene.

Å eie og føre tilsyn med Holnippeldammen medfører kostnader på ca. 55 000 NOK i året. Beregnet kostnad for nødvendig vedlikehold av hoveddammen og sperredammene beløper seg til 20,6 MNOK. Riving av begge dammene er beregnet til å koste totalt 5,3 MNOK. Tallene er hentet fra søknaden for Holnippeldammen, og er ikke medregnet avbøtende tiltak pålagt av NVE.

Beskrivelse av dammene og området

Holnippeldammen er et antatt kunstig vannspeil som demmer opp et vassdrag i skogkledte Nordmarka, nært bebyggelsen Rotnes i Nittedal. Det er flere bekker som drenerer ned mot Holnippeldammen. En Hvelvdam (Høldippeldalen hoveddam) og en platedam (Høldippeldalen sperredam) demmer opp hver sin dal. I dag slippes vann kun over hvelvdammen i den østre dalen.

De to dammene, som er begge i konsekvensklasse 4, ble bygget i 1965. Hvelvdammen i øst har en kronelengde på 57 meter, mens platedammen i vest har en kronelengde på 61 meter lang.

Det går en godt opparbeidet vei opp til sperredammen, mens det i dag er bare spor igjen etter anleggsveien opp til hoveddammen.

Teknisk plan

Fjerning av dammer

Det søkes om at dammene rives etter at magasinet er helt nedtappet, ved at de skal pigges ned. Betongen blir skilt fra armeringen før deponering lokalt. Alle metallgjenstander (rekkverk, rør og ventiler) fjernes og kjøres bort til godkjent mottak. Alt treverk (frostvegg i østre dam) demonteres og kjøres bort til godkjent mottak.

Det er antatt at etter nedlegging vil Holnippeldammen bli erstattet av en bekk. Denne bekken vil renne i den østre dalen, der hvelvdammen står i dag. Bekkeløpet nedstrøms dammen vil restaureres etter endt arbeid hvis den blir lagt om i løpet av anleggsperioden.

Det er i søknaden lagt opp til naturlig revegetering av tørrlagte områder.

Veier

Det er kjørbare skogsveier fra Turmyrveien i Nittedal til toppen av platedammen. Det er ca. 850 meter fra det bebygde området til toppen av vestre dam. Skogsbilveien fortsetter videre mot nord til en snuplass ved en liten innsjø kalt Åbortjernet, og er brukt som skiløype om vinteren.

Etter 580 meter fra der veien starter ved det bebygde området, deler veien seg i to. Nedre del (230 meter) leder til østre dammens luftside (damfot). Det er antatt at denne delen av veien ble bygd i forbindelse med oppbygging og drift av dammen. Denne veien kan benyttes av anleggsmaskiner, og skal benyttes som adkomstvei i anleggsperioden.

Det søkes også om fjerning av anleggsveien fram til vestre dam etter nedlegging.

Deponi

I søknaden er det lagt opp til at betongen som ikke er forurenset deponeres på stedet, eller den kan brukes til arrondering av magasinet etter nedtapping. Tiltakshaver foreslår at betongen som deponeres skal dekket med jord for revegetering av området. Det er anslått at arealbehovet for å deponere betongen på stedet er ca. 1700 m², men dette vil være avhengig av terrengets utforming i magasinet og kan ikke prosjekteres i detalj ennå.

Det er ikke behov for massetak i forbindelse med dette prosjektet.

Arealbruk

Inngrep	Midlertidig arealbehov (m ²)	Permanent arealbehov (m ²)
Deponi		1 700
Mellomlager	1 900	
Riggområde	900	

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Området er avsatt som LNFR-område i Nittedal kommune. Bestemmelsene for kategorien sier ikke noe spesielt om denne typen tiltak.

Verneplan for vassdrag

Holnippeldammen ligger i Oslomarkvassdragene som inngår i Verneplan I fra 1973.

Andre verneområder

Holnippeldammen ligger innenfor markagrensen og er omfattet av markaloven.

EUs vanndirektiv

Holnippeldammen inngår i vannforekomsten 002-3517-R Ørfiskesystemet med bekker. Vannforekomsten er antatt å ha god tilstand. Ifølge vann-nett.no er de viktigste påvirkningene forsuring og eventuell diffus avrenning fra ukjente kilder.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE var på befaring i området den 06.06.2018 sammen med representanter for søkeren, kommunen, Fylkesmannen, Oslo og omland friluftsråd, Nittedal turlag (DNT) og en privatperson. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

Høringspartenes egne oppsummeringer er referert der hvor slike foreligger. Andre uttalelser er forkortet av NVE. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og/eller NVEs nettsider.

NVE har mottatt følgende kommentarer til søknaden:

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har i e-post av 03.04.2018 uttalt følgende:

Konklusjon/oppsummering:

- Innsjøer, inkludert dammer og tjern er oppført på norsk rødliste for naturtyper. Åpne vann har en viktig biologisk verdi og vi anbefaler generelt at dammer vedlikeholdes og bevares.
- Det er utført kalking i fem av vannene. Det er investert ca. 1 million kr av felleskapets midler for å ivareta allmenne friluftsinnteresser og biologisk mangfold som helt eller delvis vil være tapt. Dette forholdet bør inn i vurderingen av det enkelte vanns verdi for allmennheten.
- Mange av tiltakene vil få stor negative konsekvenser for vannkvaliteten og det bør settes vilkår om revegetering for å begrense avrenningen.
- Det er ikke tillatt å deponere masser eller betongrester fra arbeider med damkonstruksjonen på stedet slik at dette vil føre til fare for forurensning og forsøpling. Markaforskriften åpner ikke for deponering av masser.
- Det må vurderes om hver enkelt dam trenger en miljørisikovurdering basert på lokalitet, forurensningsfare, påvirkning på naturmiljøet og vannkvalitet. Dersom det trengs en slik miljørisikovurdering må dette gjøres, og ut ifra denne må det lages et oppfølgingsprogram.
- En eventuell tiltaksplan vil danne grunnlaget for å vurdere om det trengs en tillatelse etter forurensningsloven.
- Ved en eventuell nedlegging av dammen, med unntak av Ryggevanna, bør det settes vilkår om at tilstedeværelsen av edelkreps undersøkes og det må settes vilkår om nedtappingshastighet per døgn slik at edelkreps og andre bunnlevende organismer med bevegelighet kan få tid til å forflytte seg nedover i vannsøylen. For de dammene hvor vannspeilet forsvinner helt bør det settes vilkår om utfisking og flytting av individer til en gunstig nærliggende kjent forekomst med edelkreps.
- Masser og maskiner som brukes til tiltak i vannene må håndteres på en slik måte at fremmede organismer eller sykdomsfremkallende organismer ikke spres, jf. forskrift om fremmede organismer.

Om Holnippeldammen:

«...»

Vannstanden vil antakeligvis bli 20 meter lavere enn i dag og vannspeilet reduseres til en bekk. Det er ikke registret rødlistede arter. En nedleggelse av dammen vil få store negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet i dammen. Nedleggelsen av Høldippeldalen dammen vil gi betydelig avrenning og forringelse av vannkvaliteten i vannforekomsten (002-3517-R Nedre Ørfiskesystemet med bekker). Ingen tiltak mot avrenning er foreslått. Avbøtende tiltak for avrenning til vassdraget her er essensielt, for å oppnå tilfredsstillende vannkvalitet med hensyn til vanddirektivet. Avbøtende tiltak kan være å sikre blottlagte områder med nytt dekke og etablering av kantsone til den nye «bekken».

Fylkesmannen vurderer at nedleggelse av dammene Hølnippeldalen vil ha negativ betydning på naturmangfoldet. Tiltaket vil ha middels negativ påvirkning på vannkvaliteten.

...»

Akershus fylkeskommune har i e-post av 03.04.2018 uttalt følgende:

Om friluftsliv:

«Dammer har generelt en stor friluftsliv- og opplevelsesverdi. Særlig dammer som ligger i nærheten av bebyggelse har spesielt høy verdi. Dammene er ofte viktig for friluftslivsaktiviteter som bading, soling, padling, fiske og turgåing. I tillegg er ofte også dammene viktig ifht vinteraktiviteter som skiløyper, skøyter og pilking. I de tilfellene der dammene ligger i nærheten av skole/barnehage kan de også ha svært stor verdi i undervisningssammenheng.

Dammene i Nittedal, Rælingen og Lørenskog ligger innenfor Markagrensen. Tiltak her må derfor også avklares ift Markaloven.

<i>Kommune</i>	<i>Vann</i>	<i>Innenfor Marka-grensen</i>	<i>Klassifisering etter metodikken «Kartlegging og verdsetting av områder for friluftsliv»</i>	<i>Statlig sikret friluftsområde</i>
<i>Nittedal</i>	<i>Høldippelen</i>	<i>X</i>	<i>Svært viktig</i>	<i>Nei</i>

Om vannforskriften og laks- og innlandsfiskekloven:

«Generelt om vannforvaltning

Regional plan for vannforvaltning 2016-2021 setter strenge krav til vannkvalitet. Flere av vannforekomstene som er berørt er i dårlig eller moderat tilstand. Det er ikke tillatt å forringe tilstanden, så ethvert tiltak må gjennomføres så skånsomt at det ikke bidrar til ytterligere forringelse. Vannforekomster i svært god eller god tilstand forutsettes forbli i denne tilstanden.

Generelt om innlandsfisk

Fylkeskommunen forvalter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag sammen med Fylkesmannen der de artene de har forvaltningsansvar for er berørt.

Fylkeskommunen har ikke oversikt over fremmede og sårbare arter og vi uttaler oss kun om de høstbare artene av fisk og andre ferskvannsorganismer. Dammer er menneskeskapt og fisk er ofte satt ut. Ved å legge ned en dam føres denne tilbake til naturtilstanden. Dette gjøres dog ikke uten påvirkning på naturmiljøet, både i og langs vassdraget. Fylkeskommunen vil på generelt grunnlag ikke kreve erstatning for tapte fiskepopulasjoner så lenge arten er rikt representert i vassdraget for øvrig.

Utover dette vil vi vise til Fylkesmannen og vurderinger rundt sårbare arter og naturvernområder.»

Om damanlegg Høldippeldalen:

«Dammer Høldippeldalen drenerer til vannforekomst 002-3517-R Ørfiskesystemet med bekker, som ligger i vannområdet Leira-Nitelva. Vannforekomsten er i moderat økologisk tilstand. Fylkeskommunen kjenner ikke til artssammensettingen i vannet, men det settes ut ørret. Dette tilsier at det er mange som fisker i vannet og/eller at det er dårlig rekruteringsmuligheter for ørreten. Fylkeskommunen er av den oppfatning at tiltaket antagelig ikke vil ha stor effekt på rekruteringen utover denne dammen.

Det forutsettes at arbeidet gjennomføres på en slik måte at vannforekomsten ikke påvirkes negativt i anleggsfasen.»

Konklusjon

Akershus fylkeskommune har med dette spilt inn hvilken påvirkning tiltakene har på de ulike områdene fylkeskommunen forvalter. Dersom kommunen eller andre interessenter ønsker å ta over og vedlikeholde en eller flere av disse dammene, er fylkeskommunen positiv til det.

...»

Nittedal kommune har uttalt følgende:

I e-post av 03.04.2018:

«...

Rådmannens innstilling

Nittedal kommune sender saksframlegget som svar i høringen. Nittedal kommune vurderer at allmenne interessene, i form av natur-, kultur- og friluftslivsverdier, er så store at dammene bør opprettholdes.

Nittedal kommune ber om at det gjøres ytterligere konsekvensvurderinger i tråd med saksframlegget.

...»

I e-post av 18.06.2018:

«...

I konsesjonsøknaden fra NRV påstås det at det finnes alternative muligheter for bading og rekreasjonsarealer i nærheten av bebyggelsen ved Nittedal stasjonsområde. Den eneste badeplassen nært til bebyggelse er opparbeidet i et friområde. Dette området ved Waagedam, er en park rett i utkanten av et boligfelt. Holnippeldammen ligger i Marka, har et helt annet naturlig preg og foretrekkes av en bredere gruppe. Holnippeldammen har flere oppholdssteder og badeplasser hvor eldre, barnefamilier, rullestolbrukere og ungdom møtes og trives. Nittedal kommune, turlaget og det lokale vellet har investert mye på tilrettelegging. Her finnes en oppgruset badeplass, bålplass, benker, brygger, stupeflåte og stupebrett. Tangen vest på vannet har tilrettelagt adkomst for rullestol/barnevogn.

Det finnes kun et alternativ for utfart med bading i relativ nærhet av sentrum i Nittedal. Ørfiske er et idyllisk vann med mange fine plasser rundt vannet. Det ligger 1 km lenger unna og 90 meter høyere enn Holnippeldammen. Det gjør at det er færre brukere og også mere sjeldent besøkt enn Holnippeldammen. Andre vann i området, Skåltjern, Lomtjern, Aborttjern og Svensketjern, er ikke egnet for bading da de er omkranset av flytetorv. Ørfiske inngår i Oslo sin drikkevannsforsyning via en tunnel til Movann. Det er per i dag ingen restriksjoner for bruk av vannet for opphold ved vannet, bading og fiske.

...»

Naturvernforbundet i Nittedal har i e-post av 03.04.2018 uttalt følgende:

«...

Dersom dammen likevel blir besluttet revet er det viktig at all betongmasse fjernes helt fra området og markasonen. Rivning av dammen vil utvilsomt medføre naturinngrep ved bruk av maskiner og kjøretøy som skal frakte stein og betong ut fra området. Dette må da gjøres så skånsomt som mulig med maskiner og kjøretøy som er tilpasset den gamle adkomstveien, eventuelt med en forsiktig forsterkning som etter avvikling av dammen bør tilbakestilles. Krav om dette bør stilles i en eventuell konsesjon.

...»

Vannområde Leira-Nitelva har i e-post av 03.04.2018 uttalt følgende:

«...

Generelt mener vannområde at det er manglende vurdering og kunnskapsforhold i forhold til hvordan nedleggelsene vil påvirke vannkvaliteten i vannforekomstene som er berørt av damnedleggelsene. Det er ikke foretatt noen undersøkelser av det akvatiske livet i dammene, kun nevnt hvilke fiskearter som tidligere er observert i vannet. Det bør derfor gjennomføres undersøkelser av blant annet plante- og dyreplankton og insekter i dammene.

Lite kunnskap om hvilke konsekvenser en senkning av vannstanden vil ha å si for sedimentene lagret i dammene. Det savnes også en helhetlig vurdering av hvordan de ulike nedleggingene innenfor et område samlet vil påvirke vannkvalitet og vannmiljøet, noe det er behov for når flere av dammene ligger innenfor samme vannforekomst. Den samlede belastningen kan være problematisk selv om nedleggelsen av en enkelt dam skulle vise seg uproblematisk med tanke

på vannkvalitet. For å forhindre avrenning og en forverring av vannkvaliteten i de ulike vannforekomstene er det viktig å gjennomføre avbøtende tiltak. Det er flere avbøtende tiltak som vil være aktuelle i disse tilfellene. De blottlagte arealene bør blant annet dekkes med jord og beplantes med vegetasjon som er egnet til formålet. Vannområdet ønsker at NVE vil sette vilkår om at elveleiet og litoralsone i vannene bringes tilbake til sin opprinnelige tilstand, og at de blottlagte områdene føres tilbake til sin opprinnelige funksjon. Dette er viktig for å kunne oppnå kravene i vannforskriften.

Høldippaldalen dammen er en del av vannforekomsten 002-3517-R Ørfiskesystemet med bekker. I søknaden har søker oppgitt at denne vannforekomsten er antatt å være i moderat tilstand, men ifølge Vann-nett (03.04.2018) er vannforekomsten antatt å være i svært dårlig tilstand. En nedleggelse av dammen vil kunne gi betydelig avrenning og videre forringelse av vannkvaliteten. Det er av søker ikke foreslått noen avbøtende tiltak, noe som her er essensielt for å kunne oppnå tilfredsstillende vannkvalitet med hensyn til vanddirektivet. Avbøtende tiltak som å sikre blottlagte områder med nytt dekke, og etablering av kantsone til ny bekk bør gjennomføres.

...»

DNT Oslo og Omeng har i e-post 04.04.2018 uttalt følgende

«...

Dette er en dam som er svært viktig for befolkningen i Nittedal. Det ferdes folk her året rundt, for rekreasjon og utfoldelse. Det er opparbeidet samlingsplass med bål og benker, og stedet er tilrettelagt for at mange kan benytte det samtidig. Det er også ordnet med handicap brygge for rullestol. Å legge ned dammen vil være et stort tap for alle.

Dersom tiltaket gjennomføres som planlagt vil vannet bli en bekk. Vi oppfordrer kommunen / NRV til å finne muligheter for å bevare dammen. Helt eller delvis. Å bruke store økonomiske midler på å rive og fjerne de store betongmassene det her er snakk om vil være å sløse bort de gode kvalitetene stedet gir, og som det også er brukt stor innsats for å opparbeide. Dammen bør beholdes slik den er eller alternativt ha en delvis nedtapping, slik at en likevel beholder et akseptabelt vannspeil. Dersom en velger en delvis nedtapping bør en utføre avbøtende tiltak for tilretteleggingen slik at det fremdeles vil være attraktivt å bruke stedet. Dette kan være påfylling av nytt bunndekke ved badeplassser og flytting av bryggeanlegg.

Vi mener at det vil være uakseptabelt å deponere den store mengden betong her inne som det er anslått. Oppgraderingen av veier må uansett gjøres for å få inn nødvendige maskiner for riving. Disse må også kunne benyttes til å frakte betong ut, selv om det vil medføre stor transport. Dette er likevel av en begrenset varighet i tid, slik at vi mener at det vil være bedre enn å deponere det på tiltenkt område.

...»

Norsk Ornitologisk forening avdeling Oslo og Akershus har i brev av 04.04.2018 uttalt følgende:

«...

En nedlegging og fjerning av dammene vil generelt representere et langt større inngrep, med negative konsekvenser både for friluftsliv og biologisk mangfold, enn å la dammene stå og

restaurere dem etter tur ved behov. I tillegg vil NOF OA peke på at konsekvensene for biologisk mangfold ved å fjerne dammene er svært overflatisk behandlet. Omtalen er kun basert på litteratursøk, og det er ikke gjort noen form for kartlegging eller oppdatering av kunnskapsgrunnlaget. Vi viser i denne sammenheng til naturmangfoldlovens §§ 8–10, om kunnskapsgrunnlaget, føre var-prinsippet og samla belastning, som etter vårt syn ikke er oppfylt. Dette er en alvorlig svakhet ved søknadene om nedlegging, og kan ikke aksepteres som tilfredsstillende.

Før eventuell fjerning av dammene vil NOF OA kreve at det gjennomføres grundige undersøkelser av det biologiske mangfoldet for ulike artsgrupper (særlig fugl, pattedyr, insekter, amfibier, karplanter, sopp og moser) på en tid av året (vår/forsommer) da sannsynligheten for å finne aktuelle arter og påvise viktige naturtyper er størst. Også konsekvensen ved å legge ned dammene for de ulike artsgruppene og naturtypene må kartlegges.

...

Dammer i Nittedal

Holnippeldammen er et svært viktig og populært rekreasjonsområde og fungerer som badevann for store og små. Fjerning av dammen vil redusere vannstanden med 20 meter, noe som representerer et dramatisk inngrep for landskap og opplevelse. Demningene ved Søndre og Nordre Rygge vann er svært små, og det vil sannsynligvis koste mer å rive dem enn å ta kostnaden med vedlikehold. Det er sannsynlig at Nittedal ser verdien av disse dammene slik de fungerer i dag, og vil overta ansvaret for dem.

...»

Oslo og Omland Friluftsråd har i brev av 05.04.2018 uttalt følgende:

Oslo og Omland Friluftsråd (OOF) fraråder å legge ned dammene i Holnippeldammen fordi vannet har stor verdi både for friluftsliv og naturmangfold. De mener at det å rive dammene i Holnippeldammen er i strid med Markaloven. Videre mener friluftsrådet at det er lite dokumentasjon i søknaden på hvordan en nedleggelse vil påvirke landskapet, og de mener at en nedleggelse kan ha betydelige konsekvenser for landskapet. OOF mener at det er nødvendig å gjennomføre mere grundige undersøkelser av naturmangfoldet i og omkring vannet. Områdets betydning for friluftslivet er etter friluftsrådets mening godt dokumentert, men søknaden legger etter deres mening ikke nok vekt på folkehelseperspektivet som Holnippeldammen har. Dammene er bygget rundt 1960 og Holnippeldammens vannspeil og dammer er i dag å betrakte som naturlige deler av landskapet. Friluftsrådet mener at de negative konsekvensene av en nedleggelse av Holnippeldammen for både landskap, naturmangfold (terrestrisk og akvatisk), friluftsliv og de samfunnsmessige forhold er undervurdert i konsesjonssøknaden.

Nedre Romerike brann- og redningsvesen IKS (NRBR) har uttalt seg i e-post av 19.06.18:

NRBR skriver at nedleggingene vil gå utover deres beredskap ved skogbrann. Hvis mange vann forsvinner eller senkes betyr det også at skogbrannhelikopter vil måtte hente vann lenger unna en eventuell skogbrann.

Edvin Holm (privatperson) har uttalt seg i e-post av 17.06.2018 i etterkant av befaring:

«...

Ber om at dameier må avklare hvor mye flomløpet på buedam må senkes for at det skal ha tilstrekkelig flomavledningskapasitet samt for at både buedam og platedam skal bli stabil mot både glidning og velting. Dette vil være en vesentlig rimeligere utførelse for å få dammene stabile enn det som er foreslått. Dette blir også billigere for dameier.

I tillegg vil vannvolumet i magasinet blir redusert ved senket flomløp, noe som reduserer konsekvensene nedstrøms ved et dambrudd. Det bør undersøkes om volumet reduseres så mye at konsekvensklasse kan reduseres. I tillegg kan det virke som om vannet er så dypt at bademuligheter kan opprettholdes. Bunnforhold i magasinet bør kartlegges før beslutning om riving; med sonar eller lignende utstyr. Finnes finsk utstyr som kan gjøre dette fra båt i løpet av noen timer. Dersom riving vedtas regner jeg med at det blir vurdert revegetering i kantsoner mv. Masser bør kunne arronderes i området for å redusere transportbehov og gi lavere kostnader for eier.

...»

NVEs vurdering – dampakke Romerike

Om dampakke Romerike

NVE har valgt å behandle de 12 søknadene om nedlegging samlet. Det har vi gjort for å gjøre det enklere for oss å vurdere samlet belastning og gi en mer helhetlig oversikt over fordeler og ulemper for allmenne interesser. En felles høringsutsendelse av sakene gjør det også lettere for høringsparter å vurdere sakene opp mot hverandre og gi mer grundige innspill på samlet belastning.

Under behandling av søknadene i dampakke Romerike har NVE vurdert hver enkelt sak for seg og vurdert sumvirkningene av nedleggingene der hvor vi har funnet dette relevant.

Søknaden er behandlet etter § 41 i vannressursloven som gir adgang til å legge ned vassdragsanlegg. § 41 sier at søknad om nedlegging skal innvilges om ikke særlige grunner taler imot, som i stor grad gir dameier en rett til å legge ned vassdragsanlegget.

NVE stiller seg positive til eventuelle overtakelser etter § 42. Hvis et eller flere av damanleggene ønskes overdratt til en kommune må dette meldes til NVE innen 15 dager fra en avtale mellom NRV og kommunen er underskrevet, jf. § 2-9 i damsikkerhetsforskriften. Det vil stilles krav til nye eiere av dammene, avhengig av hvilken konsekvensklasse dammene har.

Konsekvensklassifisering

Konsekvensklassen til en dam avhenger av hvilke konsekvenser et brudd i dammen gir. Det er fem konsekvensklasser. Dammer som er klassifisert i konsekvensklasse 4, 3, 2 eller 1, kan medføre fare for mennesker, miljø og eiendom dersom de bryter sammen. Anlegg uten de samme store konsekvensene, blir satt i konsekvensklasse 0.

De fleste dammene i dampakke Romerike mangler gyldig vedtak på konsekvensklasse, med unntak av damanlegg Høldippeldalen. NRV har imidlertid foreslått konsekvensklasser for de andre dammene til NVE, og det er disse vi forholder oss til i behandlingen av dampakke Romerike. De foreslåtte og vedtatte konsekvensklassene for dampakke Romerike er listet opp i tabellen under. Som det kan ses i tabellen er de fleste dammene foreslått å ligge i en klasse som ikke er null, som vil si at brudd ved dammen kan medføre fare mennesker, miljø eller eiendom.

Per i dag oppfyller ikke dammene sikkerhetskravene i damsikkerhetsforskriften, og en nedlegging av dammene vil fjerne risikoen for skader ved dambrudd. NVE mener at hensynet til sikkerhet veier tungt i disse sakene.

Damanlegg	Foreslått konsekvensklasse
Høldippeldalen	
Hoveddam	4 ¹
Sperredam	4 ¹
Dam Lunderås	2
Dam Bæreggtjern	1

¹ Konsekvensklasse 4 ble vedtatt for damanlegg Høldippeldalen i brev fra NVE datert 19.10.17.

Dam Sennerud	3
Dam Abortjern	0
Dam Tientjern	2
Åmodtdammen	
Hoveddam	2
Sperredam vest	3
Sperredam sør-vest	0
Ramstadsjøen	
Hoveddam	3
Sperredam	1
Dam Østbyputten	3
Dam Lundertjern	0

Naturmangfold

Det er ikke registrert naturtyper ved eller rundt magasinene som er direkte knyttet til vannet eller spesielt fuktighetskrevende, med unntak av naturtypen innsjø som er omtalt i avsnittet *Forholdet til naturmangfoldloven*. Det er få tilfeller hvor nedleggingsplanene (iberegnet både vannspeilsendring og terrenginngrep) påvirker registrerte naturtyper.

Det er heller ikke registrert vannlevende rødlistede arter i eller ved magasinene som skal legges ned, med unntak av Lundertjern hvor det er registrert edelkreps (EN – truet). Samtidig er det gjort funn av edelkreps i nærområdet til alle vannene i nedleggingspakken, og vi antar derfor at det er potensiale for edelkreps i vannene. Før anleggsarbeidene starter må undersøkes om det fins edelkreps i vannet. Dersom arten fins i vannet og blir negativt påvirket, skal søker ta kontakt med Fylkesmannen i Oslo og Viken for en vurdering av tiltak.

Flere av høringspartene legger vekt på det arter og det biologiske mangfoldet som tilhører vannene. NVE mener allikevel at dette er at er arter og natur som er vanlig for regionen, og at en nedlegging ikke vil påvirke sårbare og truede arter eller natur.

Fisk og fiske

I vassdragene rundt Oslo og på Romerike er det en rekke forskjellige fiskearter. I næringsrike innsjøer og elver finnes hvitfisk som gjedde, abbor og ulike karpefisker. For de mange skogsvannene i marka er det ørret som dominerer, men det finns også vann med andre arter som røye og abbor. Det drives et utstrakt fiskestellarbeid av fiskeforeningene i Oslo og Akershus ved at flere vann kalkes og at det årlig settes ut ørret. Arbeide har gitt gode resultater og det er derfor mange flotte fiskeplasser. Fiske vurderes til å være en svært viktig del av friluftslivet som utøves i vassdragene i Oslo og på Romerike.

For det enkelte vann vil nedlegging av en dam ha en negativ påvirkning på fisk ved at leveområdene reduseres eller forsvinner helt. Men sett under ett vil en nedlegging av de 12 tidligere

drikkevannskildene som NRV nå har søkt om, bety lite for fiskebestandene og for muligheten til å drive fritidsfiske i Oslo og på Romerike.

Friluftsliv

Både lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, har skrevet i sine høringsuttalelser at friluftslivsverdien knyttet til vann og vannspeil er stor. NVE er klar over og enig i at magasinene som nå er omsøkt nedlagt har stor verdi for friluftslivet, lokalt og delvis også regionalt. Fordi verdien er knyttet til vannspeilet er det også klart at nedleggelse av dammer vil få delvis store konsekvenser for friluftslivet, og vil, i mange av de sakene som nå er til behandling, forringe området verdi som turterreng.

Vannspeil er ofte et turmål i seg selv, eller en spesiell kvalitet ved en tur. Stille vannspeil inviterer til ro, og urolige vannoverflater som følge av vind og vær kan utgjøre viktige opplevingskvaliteter ved et landskap. Tilgjengelige bredder inviterer til bading, lek og fiske.

To av magasinene i denne nedleggingspakka ligger delvis i statlig sikra friluftsområder. Tiltak i statlig sikra friluftsområder må godkjennes av Fylkesmannen. Flere av magasinene ligger i kartlagte friluftsområder med verdi viktig eller svært viktig. Seks av magasinene ligger innenfor markagrensa, og tiltak her må avklares opp mot markaloven. Flere av magasinene er omtalt som nærturterreng, områder som ligger i gangavstand fra boligområder og som derfor er svært hyppig brukt.

Det går stier opp til og rundt de fleste av vannene, og skiløyper på tvers. Konsekvensene for bruken av disse varierer og avhenger av hvor mye vannspeilet blir senket når dammen er borte. En annen konsekvens av nedlegging av dammen er at overflatearealet reduseres, og med det at store områder blir tørrlagt. Det varierer fra sak til sak hvor stor reduksjonen i overflatearealet er, men for Bæreggtjernet, Høldippeldalen, Lunderåsdammen og Senneruddammen vil vannspeilet bli helt borte.

Kulturminner

Det er ingen registrerte kulturminner ved noen av damanleggene. Alle kulturminner er imidlertid ikke registrert. NVE forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av plan for gjennomføring. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jmfør kulturminneloven § 8 (jmfør vilkårenes pkt. 3).

Vannkvalitet

Høldippeldalen drenerer til Nitelva oppstrøms samløpet med Fjellhammarelva og Leira. Ramstadsjøen, Øystbypytten og Åmodtdammen drenerer til Fjellhammarelva som har samløp med Nitelva like oppstrøms Øyeren. Lunderåsdammen drenerer til Leira, som også har samløp med Nitelva like ovenfor Øyeren. Tientjern og Lundertjern drenerer til Nitelva nedstrøms samløpet med Fjellhammarelva og Leira, og Senneruddammen, Abbotjern og Bæreggtjern drenerer til Glomma oppstrøms Øyeren. Sett under ett drenerer alle vannene mot Nitelva eller Glomma oppstrøms Øyeren, men NVE mener allikevel at vannene ligger spredt geografisk og de aller fleste vannene drenerer i forskjellige mindre bekker før de når hovedelva.

Nedlegging av dammene vil kunne gi noe økt transport av suspendert materiale under nedtapping, anleggsfasen og under kraftige nedbørsepisoder. Dette gjelder særlig rett etter nedtapping, hvor sedimentene i reguleringssonen er blottlagte. Effekten vil avta gradvis når vegetasjonen etableres og stabiliserer sedimentene mot erosjon i overflaten. NVE mener at vannkvaliteten vil kunne bli dårligere

i en periode under nedtapping og under anleggsarbeidet, men at vannkvaliteten vil oppnå tilnærmet dagens kvalitet når reguleringssonen har fått et vegetasjonsdekke. Vår vurdering av nedleggingenes betydning for vannkvalitet på lengre sikt er derfor at samtlige bekker og tjern som omfattes av nedleggingen, innen noen få år vil oppnå tilsvarende vannkvalitet som de har i dag.

Samtidig mener NVE at vannene utgjør en liten del av det totale nedbørfeltet, og at påvirkningen på vannkvaliteten i de større elvene ikke vil bli nevneverdig endret som følge av tilført suspendert materiale. Samlet sett mener NVE at nedlegging vil ha liten effekt på vannkvaliteten nedover i vassdraget.

Revegetering

Forholdet til revegetering har vært et viktig tema i høringen. Flere høringsparter har uttalt at revegetering vil være viktig for å avbøte negative konsekvenser for friluftslivet, landskapet og vannkvalitet.

Dammedleggelse med påfølgende senkning av vannstand vil føre til at arealer som tidligere var under vann eksponeres. NVE har erfaring med at etter senkning vil forholdene på steder det ikke er nakent fjell eller ur være godt egnet, og ha gode forhold for at terrestriske planter og dyr etableres. Ny vegetasjon vil raskt etablere seg.

Vi vurderer også at tiltak som tilkjøring av nye masser vil kunne være negativt for magasinbunnen. Dette kan spre uønskede arter, og inngrepene kan bli vesentlig større ved at det må etableres adkomstveier for å få tilgang til hele magasinet. Der adkomstveiene legges nede i magasinet mener vi at hjul- og beltekjøretøy på bunnsedimentene øker faren for uønsket transport av sedimenter ut i vassdraget.

Noen steder i magasinet vil det imidlertid være områder med bart fjell eller tynt dekke, hvor naturlig planteetablering vil ta lenger tid. Tross risiko for spredning av uønskede arter, kan påfylling av masser være et mulig avbøtende tiltak for raskere etablering av vegetasjon. I plan for gjennomføring av nedleggingene skal mål for revegetering beskrives av NRV. Dette følges opp av NVEs miljøtilsyn.

Opprydding

Ved nedleggelse av dammer vil tidligere magasinbunn tørrlegges og det vil ofte ligge igjen søppel og gammelt avfall. NVE vil derfor vurdere et pålegg i samtlige av nedleggingssakene om å fjerne og rydde opp i søppel som tidligere er dumpet i innsjøen ved en ev. konsesjon.

Samfunnsmessige fordeler

De fleste av dammene er foreslått i ligge i konsekvensklasse 1-4. Hvis en dam i klasse 4 går til brudd vil dette føre til skader på boenheter, infrastruktur, samfunnsfunksjoner mm. Å legge ned klassifiserte dammer fjerner risikoen for skader ved dambrudd

NVEs vurdering – damanlegg Holnippeldammen

Hydrologiske virkninger av nedlegging av dam

Holnippeldammen har et lite lokalt nedbørsfelt på 1,9 km². Data fra NVEs lavvannsapplikasjon NEVINA viser at middelavrenningen fra nedbørsfeltet totalt er 55,7 l/s. Alminnelig lavvannføring er estimert til 1,9 l/s. Vannstanden i Holnippeldammen varierer i dag med tilsiget, og det er ingen aktiv regulering av vannet. Vannstanden i dammen vil reduseres med opptil 20 meter og overflatearealet på vannet vil reduseres fra 0,057 km² til å bli en bekk.

De store flommene i vassdraget opptrer i hovedsak vår og høst. Holnippeldammen har i dag en flomdempende effekt. Dersom dammene fjernes vil vannets volum og overflateareal reduseres til en bekk som vil gi en mindre flomdempende effekt. Samtidig har det ikke vært noen aktiv regulering av vannet, og NVE mener at endringen ikke er av en slik karakter at den vil ha særskilte konsekvenser lenger ned i vassdraget.

NVE vurderer det slik at tiltaket ikke er til nevneverdig negativ påvirkning på hydrologiske forhold.

Grunnvann

Grunnvannstanden og magasin vannstand er hydraulisk knyttet sammen. Som regel vil grunnvannstanden rundt et magasin variere med vannstanden i magasinet, men med varierende forsinkelser.

Konsekvensene av senket grunnvannstand er avhengig av hva slags løsmasser som er rundt magasinet. Grovere masser er mer stabile enn leirerike masser. Rundt Holnippeldammen er det i hovedsak bart fjell/tynt løsmassedecke langs kantene og trolig gamle myrområder i bunnen av dammen. For områdene med bart fjell vil ikke vannstandssenkingen i Holnippeldammen få noen konsekvenser. Samtidig skal vannstanden senkes med 20 m og NVE mener denne endringen vil ha innvirkning på grunnvannsspeilet uten at dette medfører negative konsekvenser.

For å ikke øke risikoen for utgliding og kollaps i massene rundt Holnippeldammen bør senkningshastigheten holdes lav.

Naturmangfold

Det er ikke registrert naturtyper eller rødlistede arter rundt Holnippeldammen, eller langs den planlagte veitraseen for tiltaket. NVE mener allikevel at hensyn til hekkende fugler skal tas under anleggsarbeid ved tiltaksgjennomføring. Dette innebærer at nedtapping av Holnippeldammen skal gjennomføres før våtmarksfugler normalt starter hekking. Tiltaket med rivning av dammen skal gjennomføres etter at vårfloppen er ferdig.

Det er funnet edelkreps i Ørfiske og Nitelva. Derfor antar vi at det er potensiale for edelkreps i Holnippeldammen også. Før anleggsarbeidene starter ved Holnippeldammen må det gjennomføres undersøkelser for å avkreffe eller bekrefte forekomsten. Hvis det fins edelkreps i Holnippeldammen skal ikke nedtappingshastigheten overgå 15 cm/døgn. I og med at Holnippeldammen skal fjernes i sin helhet vil eventuell bestand av edelkreps få betydelig dårligere levekår. Søker skal da ta kontakt med Fylkesmannen i Oslo og Akershus for en vurdering av om individer bør flyttes.

Fisk og fiske

I Holnippeldammen finnes ørret som har begrenset mulighet for reproduksjon. Det settes derfor ut ørret for å ivareta vannet som attraktiv fiskeplass. Ved nedleggelse av Holnippeldammen vil dammen bli erstattet av en bekk uten årsikker vannføring og fisken vil bli helt borte fra denne delen av vassdraget.

Terrestrisk miljø

Det terrestriske miljøet rundt Holnippeldammen består av grandominert blåbærskog og bærlyngskog. Foruten skogsmark er det mye eksponert berg og knauser langs vannkanten rundt magasinet. Når dammen rives vil magasinet bli borte og det vil bli ytterligere eksponering av berg og knauser i bratte områder. I de lavere slake/flate områdene vil bunnsedimenter og myrer fra før oppdemning eksponeres. NVE mener at nedleggelsen av Holnippeldammen, slik søker har lagt frem planen om nedlegging, i liten grad er til skade eller ulempe for det terrestriske miljøet rundt dammen slik det er i dag.

Forholdet til naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden om nedlegging av Holnippeldammen legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, miljørapport, høringsuttalelser, samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart den 29.11.2018. Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere tiltakets omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jamfør naturmangfoldloven § 8.

I influensområdet til Holnippeldammen finnes det ingen registrerte rødlista arter. En eventuell nedlegging vil etter NVEs mening ikke være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer gitt i naturmangfoldloven § 4 eller forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5.

NVE har også sett påvirkningen fra nedleggelsen av Holnippeldammen i sammenheng med andre påvirkninger på naturtypene, artene og økosystemet. Det er mange innsjøer og tjern i Romerike og Oslomarka, både naturlige og oppdemmede, med likt eller liknende naturmiljø. Sånn sett er ikke de omsøkte nedleggingene avgjørende for naturmiljø tilknyttet innsjø/tjern, men i mindre områder med færre vann vil nedleggingene samlet kunne ha en lokal negativ effekt på naturtypen innsjø.

NVE støtter seg også til fylkeskommunen sin konklusjon angående innlandsfisk, hvor de mener at nedleggelse av dammene antagelig ikke vil ha stor effekt på rekrutteringen av fisk utover hvert enkelt vann. Med bakgrunn i dette kan ikke NVE se at nedlegging av dammene vil ha konsekvenser for biologisk mangfold utover konsekvensene for hvert enkelt vann. Den samlede belastning på økosystemet og naturmangfoldet er dermed blitt vurdert, jamfør naturmangfoldloven § 10.

Etter NVEs vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om virkninger tiltaket kan ha på naturmiljøet, og NVE mener at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) ikke skal tillegges særlig vekt.

Avbøtende tiltak og krav i anleggsperioden vil spesifiseres nærmere i våre merknader til vilkår. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

Landskap, friluftsliv og brukerinteresser

Holnippeldammen ligger nært bebyggelsen på Rotnes og benyttes derfor mye av lokalbefolkningen. Det har utviklet seg til et flott tilrettelagt friluftsområde i etterkant av at drikkevannsrestriksjonene ble fjernet. Her finnes oppgruset badeplass, benker, godkjent bål plass, bade- og flytebrygge samt stupebrett. Tangen vest på vannet har tilrettelagt adkomst for rullestol/barnevogn. Dammen er innenfor Markagrensen. Atkomsten er via bomvei eller et nettverket av stier. Her fungerer damkonstruksjonen som en ferdselsåre. Aktivitetene for dammen er blant annet bading, strandliv, skøyting, båltenning, fiske og vandring. Skiløype kjøres opp parallelt med vannet. NVE vurderer at konsekvensene av at Holnippeldammen legges ned er store for friluftslivet lokalt. Når dammen legges ned vil mye av aktivitetene som i dag foregår her, opphøre. Under rivningen av dammene vil det være støy og anleggstrafikk som er negativt for området bruk til friluftsliv.

Flere høringsparter mener det må settes krav til revegetering av de arealene som blir tørrlagt når dammene fjernes. De mener at dette vil redusere tiden det tar før området vil være attraktivt som turområde igjen. NVE ser, med erfaringer fra andre vannstandssenkninger, at det ikke tar lang tid før enkel vegetasjon spirer og gror på tidligere innsjøbunn. Det vil muligens også være et større inngrep å pålegge tilsåing rundt hele vannet, når maskiner i utgangspunktet ikke må lenger inn enn til dammen.

Fylkesmannen samt flere andre høringsparter forutsetter at det ikke deponeres betong og andre masser fra damanlegg som ligger i marka. Holnippeldammen ligger i marka, og Fylkesmannen mener at marka ikke er egnet for permanente deponiområder. Det er Fylkesmannen i Oslo og Viken som behandler saker etter markaloven, og NVE støtter Fylkesmannens vurdering om at deponimasser må transporteres til et godkjent deponi. Om betongen skulle legges i lokalt deponi ville dette båndlegge relativt store arealer i det attraktive friluftslivsområde og være et fremmedelement i naturen. Derfor er ikke avbøtende tiltak knyttet til deponi diskutert i denne saken. Eksisterende anleggsveier inn til Holnippeldammen skal benyttes til transport av maskiner og materialer.

For å eventuelt deponere masser utenfor godkjent mottak skal det være sikkert at massene er rene. Det er Fylkesmannen i Oslo og Viken som er forurensningsmyndighet.

Anleggsveiene inn til dammene har ingen funksjon i etterkant av rivningen av dammene. NVE mener derfor at disse veiene skal arronderes slik at traseen kan revegeteres naturlig med stedege arter.

Kulturminner

Det er ingen registrerte kulturminner i tiltaksområdet. NVE vil allikevel understreke at det ved en eventuell konsesjon vil påligge utbygger en aktsomhets- og meldeplikt dersom en, under markinngrep, skulle treffe på kulturminner, jf. kulturminnelovens § 8 andre ledd.

Samfunnsmessige fordeler

En nedlegging av Holnippeldammen vil gjøre området sikrere og fjerne risikoen for dambrudd.

Oppsummering

Nedre Romerike vannverk (NRV) søker om konsesjon til å legge ned damanlegg Holnippeldammen som består av en hoveddam og en sperredam. Dammene er tidligere en del av reservevannforsyningen

til Nedre Romerike Vannverk AS (NRV). NRV overdro alle dammer som inngikk i produksjonen til Nedre Romerike Vannverk IKS pr 1. januar 2008. Holnippeldammen i Høldippeldalen er i dag dermed overflødig som drikkevanns- og reservevannkilde.

En platedam (Høldippeldalen hoveddam) og en hvelvdam (Høldippeldalen sperredam) demmer opp hver sin dal og danner vannet som på folkemunne omtales som «Holnippelen». Hoveddammen og sperredammen som NRV har søkt om konsesjon til å legge ned er i konsekvensklasse 4. En eventuell nedleggelse av dammene vil føre til en senkning av vannstanden i Holnippeldammen med ca. 20 m, og vannets areal reduseres fra 0,057 km² til å bli en bekk.

De største negative konsekvensene ved tiltaket vil være tørrelgging av hele Holnippeldammen og anleggsarbeid i et attraktivt tur- og friluftsområde. Dammen ligger i et viktig friluftsområdet i Nittedal ved tettstedet Rotnes, og er mye brukt av lokalbefolkningen. Resultat av nedleggelse av dammen er at friluftsliv knyttet til vannspeilet, som bading og fiske, vil bli helt borte. Vannets funksjon som biotop for dyr og insekter blir også helt borte som følge av nedleggingen. Tiltaket vil også medføre negative konsekvenser for landskapet rundt Holnippeldammen i perioden frem til ny vegetasjon utvikles. I henhold til vannressursloven § 41 skal nedleggelse innvilges om ikke særlige grunner taler imot. Med bakgrunn i den informasjonen NVE besitter foreligger det ingen særlige grunner for å avslå søknaden fra NRV i henhold til vannressursloven § 41 og 42.

NVEs konklusjon og vassdragskonsesjon

§ 41 i vannressursloven sier at konsesjon til nedlegging skal gis så fremt ikke særlige grunner taler imot. I denne saken har ikke NVE funnet særlige grunner som taler imot nedlegging av damanlegg Holnippeldammen. NVE gir Nedre Romerike Vannverk AS tillatelse etter vannressursloven §§ 8 og 41 til å legge ned damanlegg Holnippeldammen. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår. NVE minner om at Nittedal kommune har anledning til å overta damanlegg Holnippeldammen, i henhold til vannressursloven § 42.

Dette vedtaket gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

Denne konsesjonen bortfaller hvis ikke rivingsarbeidet er satt i gang senest tre år etter at konsesjonen ble gitt, jf. vannressursloven § 27. Det samme gjelder hvis arbeidet deretter blir innstilt i mer enn to år. NVE kan forlenge fristen én gang med inntil tre nye år.

Hvis konsesjonen eller konsesjonsvilkårene brytes kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60 a og 63 første ledd bokstav c.

Vi minner også om at konsesjonæren plikter å varsle NVE om eventuelle navne- og/eller adresseendringer frem til selskapet er lagt ned.

Konsesjonsvilkår for nedlegging av damanlegg Holnippeldammen

Punktene under oppsummerer føringer og krav som ligger til grunn for konsesjonen. Det kan likevel forekomme at det er gitt føringer andre steder i dette dokumentet som ikke har kommet med her. NVE presiserer at alle føringer og krav som er nevnt i dette dokumentet gjelder.

NVE gir tillatelse på følgende vilkår:

Plan for gjennomføring

- Det skal utarbeides en plan for gjennomføring av nedleggingen. Planen skal forelegges NVEs miljøtilsyn og godkjennes før arbeidet settes i gang. Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene.

Vannstandsendringer

- Vannstanden i Holnippeldammen skal senkes med en såpass lav hastighet at det ikke medfører urimelige ulemper/skader for naturmiljøet og innsjøbreddene/innsjøbunnen. Dette innebærer blant annet tilstrekkelig lav hastighet for å unngå stor avrenning fra tørrlagt areal i Holnippeldammen og for å unngå utgliding/erosjon fra breddene.

Undersøkelser

- Det må undersøkes om det fins edelkreps i vannet. Dersom arten fins i vannet og blir negativt påvirket, skal dameier ta kontakt med Fylkesmannen i Oslo og Viken for en vurdering av avbøtende tiltak.

Vei

- Anleggsveien skal bygges som omsøkt i planene.

- Veiene som skal benyttes som anleggsveier inn til de to dammene skal fjernes etter endt rivning (anleggsvei fra «hovedvei» fram til dam). Overflatedekke som blir liggende igjen skal tilrettelegges for naturlig revegetering

Deponi

- Forholdet til deponi skal avklares med Fylkesmannen i Oslo og Viken etter markaloven og forurensingsloven.

Annet

- Det vil være NRV sitt ansvar å sørge for at stinettet holdes åpent rundt Holnippeldammen, og at det fins et alternativ til den stien som blir brukt som anleggsvei. Det må informeres om nedleggingen og anleggsperioden på skilt ved parkeringsplassen og ved dammen/anleggsområdet.
- Det skal beskrives i plan for gjennomføring hvordan risikoen for å innføre uønskede/svartelistede arter til magasinområdene skal minimeres, med særlig fokus på anleggsmaskiner o.l.
- Ved nedtapping av Holnippeldammen skal søppel som tidligere er dumpet i innsjøen ryddes og sendes til godkjent mottak. Kravet gjelder hele arealet som blir tørrlagt ved nedlegging av dammene.

Rune Flatby

Avdelingsdirektør

Gry Berg

seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Forholdet til annet lovverk for Holnippeldammen

Forholdet til plan- og bygningsloven

Forskrift om byggesak (byggsaksforskriften) gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

Forholdet til forurensningsloven

Det må søkes Fylkesmannen om nødvendig avklaring etter forurensningsloven i anleggs- og driftsfasen. NVE har ikke myndighet til å gi vilkår etter forurensningsloven.

Forholdet til markaloven

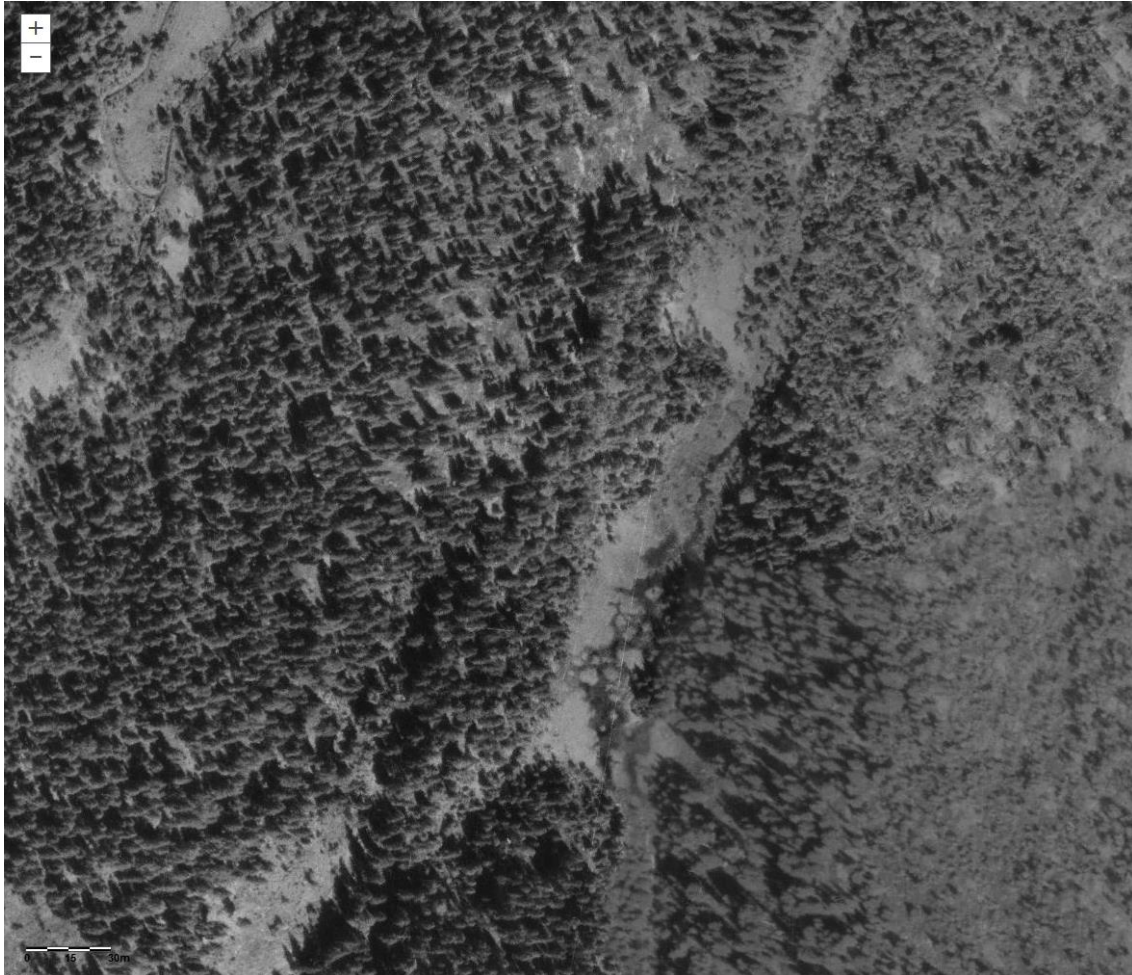
Markaloven forbyr bygge- og anleggstiltak innenfor markagrensa. Dette innebærer at riving eller endring av dammene krever dispensasjon fra loven, jf. markaloven § 5, jf. § 14. Det må søkes Oslo kommune om dispensasjon fra markaloven.

Forholdet til EUs vanndirektiv i sektormyndighetens konsesjonsbehandling

Vannforskriften § 12 skal vurderes når det fattes enkeltvedtak om ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst som kan medføre at miljømålene ikke nås eller at tilstanden forringes. Nedlegging etter vannressursloven §§ 8 og 41 medfører et nytt inngrep, men fjerner samtidig en eksisterende påvirkning. Etter vannforskriften § 12 kan nye inngrep i en vannforekomst gjennomføres selv om dette medfører at miljømålene i §§ 4-6 ikke nås eller at tilstanden forringes, forutsatt at visse betingelser er oppfylt. Den første betingelsen i § 12 er at alle praktisk gjennomførbare tiltak skal settes inn for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand. Ved konsesjonsbehandlingen vurderer NVE praktisk gjennomførbare avbøtende tiltak som vil redusere skadene eller ulempene ved tiltaket. Videre er det betingelser om at samfunnsnyttene av nye inngrep er større enn tapet av miljøkvalitet og at hensikten med tiltaket ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Etter NVEs vurdering vil nedleggingen på sikt forbedre tilstanden i vannforekomsten, ved at den bringes tilbake til naturlige forhold, og tiltaket vil bidra til å nå målet om god økologisk tilstand.

Vedlegg

Flyfoto

Flyfoto tatt i 1946 over Holnippeldalen. Samme utsnitt som flyfoto under.

Dagens situasjon

